

СЕРІЯ «ФІЛОСОФІЯ»

І РОЗДІЛ. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

Тетяна Андрєєва,

м. Переяслав-Хмельницький, Україна

УДК 376-056.45

ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ В УМОВАХ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНОЇ СІМ'Ї

В статтє рассматриваются вопросы воспитания одаренного ребенка в условиях малообеспеченной семьи.

Ключевые слова: одаренный ребенок, малообеспеченная семья.

The article highlights the issue of education of gifted children in poor families.

Key words: gifted children, poor families.

У складних реаліях розбудови самостійної демократичної української держави докорінно змінюється ситуація в системі освіти, постає необхідність гармонійного динамічного розвитку кожної особистості. Зміни в українському суспільстві на початку третього тисячоліття вимагають нових підходів до виховання підростаючого покоління. Проблеми сучасного навчання і виховання неможливо розглядати поза контекстом цивілізаційних процесів, що стосуються освіти, виховання і навчання дітей на різних вікових етапах, культури суспільства та стану навколишнього середовища. Якщо не змінити парадигму ставлення людини до довкілля, себе, то в майбутньому людство чекатимуть проблеми, що викличуть загрозу існування людини, як біологічного виду. Особливо актуальним сьогодні є виховання творчої, інтелектуальної, високоморальної особистості.

Виховання дітей у сучасній середньостатистичній родині – складний та відповідальний процес, адже від того, наскільки правильно та відповідально дорослі організують режимні моменти харчування, загартування, навчання дітей залежить їх психічне та фізичне здоров'я в майбутньому, розвиток інтелекту дитини та обдарованість, що за несприятливих умов може так і не виявитися. Будь-яка помилка або недбалість можуть призвести до непоправних наслідків. Тому в цей період дитинства потрібно ретельніше організувати процес виховання дітей, не шкодуючи часу та сил. Звернення до досвіду народної педагогіки, сучасних психолого-педагогічних досліджень вказують напрями діяльності з цього питання.

Виховання здорової, щасливої, обдарованої, впевненої в собі дитини – проблема, що містить кілька дискурсивних філософських, педагогічних, психологічних, культурологічних, соціальних, медичних аспектів. Їх розв'язання залежить від осмислення питання про виховання дитини на засадах природовідповідності, гуманізму, духовності, бережного ставлення до природи та особистості дитини, до історичної та культурної спадщини власної та інших народів, врахування особливостей кожної дитини у навчально-виховному середовищі сучасних закладів освіти та ознайомлення батьків зі сучасними психолого-педагогічними дослідженнями.

Перші роки життя дитини – особливий період, коли закладаються основи здоров'я, формується характер. Звички та навички, набуті в перші роки, зберігаються продовж життя. Тому актуальним є питання формування обдарованості в умовах звичайної родини, яка сьогодні відчуває значні фінансові труднощі.

Продовж історичного поступу людства проблема виховання здорової, всебічно розвинутої особистості стала предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців.

Вона була приводом для роздумів таких мислителів як: Я. А. Коменський, Ж. Ж. Руссо, М. Монтессорі, В. Ф. Одоєвський, Л. М. Толстой та ін. Сьогодні проблема виховання обдарованих дітей є також предметом дослідження В. У. Кузьменко, К. Л. Крутій, С. І. Науменко, В. В. Демченко та ін. Але спеціальних досліджень, які б висвітлювали питання виховання обдарованості дітей раннього та дошкільного віку в умовах малозабезпеченої сім'ї проведено не було, що й стало приводом для написання нашої статті.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, поглядів народної педагогіки та результатів власного дослідження визначити оптимальні форми та методи виховання обдарованої дитини в ранньому та дошкільному віці в умовах малозабезпеченої родини.

Становлення людського суспільства і поглядів на виховання здорової, творчої, дитини, яка володіє значним об'ємом різних знань, здатна до життя в екстремальних умовах, відбувалося протягом тисячоліть. За цей час Людина емпіричним шляхом нагромадила значний запас знань про можливості розумового розвитку дітей, що усно, а потім з допомогою знакових систем передавався від покоління до покоління.

На кожному етапі розвитку суспільства актуальним було питання розумового виховання дітей, але педагоги по різному вбачали власну роль у формуванні розумових здібностей дитини. Сучасні науково-педагогічні дослідження пропонують різні засоби і вимагають значні фінансові затрати. Тому перед більшістю українських родин постає питання: як виховувати дитину в умовах недостатнього фінансового забезпечення? З цього приводу таким сім'ям потрібно надати практичні рекомендації.

Піклуватися про дитину необхідно починати ще до народження, а майбутній мамі можна дати такі поради:

- Вагітність повинна протікати на позитивних емоціях. Жінка повинна милуватися картинами природи, читати художні твори позитивного змісту. Перегляд телепередач і заняття комп'ютером потрібно звести до мінімуму.

- Харчування не обов'язково повинне складатися з дорогих продуктів. Необхідно відмовитися від продуктів швидкого приготування, соків та газованих напоїв з барвниками та консервантами.

- Забезпечити тривале перебування на свіжому повітрі, найкраще заняття в цей час – посильна праця з вирощування рослин, заняття фізичною культурою.

- Одяг найкраще підбирати з натуральних тканин.

- Без поважних причин не вживати лікарських препаратів

- Намагатися уникати перевантажень, переохолодження та перегрівання та скупчення людей.

З перших днів життя дитини необхідно дотримуватися певних рекомендацій. Найкраще у цей час грудне вигодовування, але за недостатньої кількості молока краще використовувати натуральне коров'яче молоко, бажано з однієї корови. Поступово вводити в раціон яйця, яблука, інші фрукти, самостійно молоти на кавомолці різні види круп для каш. В умовах малозабезпеченої сім'ї можливо відмовитися від використання памперсів, використовувати пелюшки з натуральних тканин, підбираючи для цього застарілі речі (стару постільну білизну).

Необхідно також звернутися до досвіду народної педагогіки, а саме, забезпечити позитивне емоційне спілкування з дитиною – використовувати колискові, забавлянки, потішки. З клаптиків тканини та шкарпеток можна пошити привабливі іграшки – тварин, сніговика, ляльок-мотанок, що будуть безпечними та рідними для неї. Разом з тим, дитина повинна за своїти кольори – для цього не обов'язково купувати дорогі ігри та іграшки. Доступними та безпечними є звичайні різнокольорові кришки. Їх можна придбати по декілька одного кольору і дитина із задоволенням буде їх розкладати за кольорами. Також можливо використовувати пляшечки з різними наповнювачами – горох, гречка, квасоля. Необхідно слідкувати, щоб дитина не розкурила їх і не взяла до рота дрібні предмети.

Дітям 2–3-х років можна пропонувати народні іграшки – втулочки, саморобні м'ячики з тканини. Разом з тим, дитина обов'язково повинна познайомитися з книгою. Це можуть бути видання з яскравими реалістичними малюнками. Кожна книга повинна бути прочитана, обговорена. Книги повинні зберігатися у доступному місці, дитина повинна привчитися їх берегти їх.

Не дивно, але краще, якщо в сім'ї до досягнення дитиною 5–6 років не буде телевізора та комп'ютера. По-перше, дитина не буде свідком численних сцен насилля, що присутні в кожній програмі. По-друге, вільний час можна використати з іграми, читанням, малюванням та іншим видам творчості.

Для виховання обдарованої дитини дошкільного віку необхідно створити певні умови, зокрема, для дослідницької діяльності. Добре, якщо дитина проявляє ініціативу, допитливість, але вона повинна засвоїти правило – можна все, що незаборонено. Так, дослід з вогнем можна проводити тільки з дорослим, не можна без дозволу користуватися електроприладами тощо. Якщо встановити багато заборон, дитина проявляючи допитливість, буде досліджувати, наражаючися на небезпеку або наносячи значні фінансові збитки. Якщо дитина зіпсувала річ, наприклад, розібрала ліхтарик, потрібно пояснити можливі наслідки, не поспішати купувати новий аналогічний, а дати дитині відчуття незручності від втрати. Якщо можливо, потрібно разом з дитиною відремонтувати предмет, показуючи способи усунення недоліків.

З раннього віку необхідно залучати дітей до участі до поділу бюджету сім'ї. Ідучи в магазин, заздалегідь обговорити, які необхідно зробити покупки.

Дитина поступово набуває прав та обов'язків. Після виконання певного завдання похваліть дитину. Коли вона виявляє зацікавленість будь-якою діяльністю, дозволяйте виконувати її.

Не може бути щастя без здоров'я. Тому набагато легше попередити хворобу, ніж потім її лікувати. Організм людини є складною, самоорганізованою, саморегульованою системою, функціонування якої залежить від взаємодії із зовнішнім середовищем. Людина, як біологічна істота, відчуває дію природного середовища, а для нормальної життєдіяльності потребує існування в зоні екологічного оптимуму. Значну увагу приділяйте загартуванню дитини з перших днів життя, адже в цей період її організм формується, пристосовується до довкілля.

На сучасному етапі історичного поступу людства накопичено значний обсяг знань з цього питання, причому діапазон технологій великий. Особистий досвід автора дозволяє зробити певні висновки та виділити оптимальні форми та методи загартування та оздоровлення дітей раннього дошкільного віку.

Без дихання тренувана людина може прожити декілька хвилин, для немовляти можуть бути визначальними кілька секунд, тому батьки увагу повинні приділяти чистоті повітряного середовища. Краще, коли більшу частину доби дитина першого року життя проводить на свіжому повітрі, в саду, де немає шуму, пилу, повітря в міру зволожено. Тут можна проводити режимні моменти – годування, сон, період активного спілкування з дорослими і купання. Одягати дитину за високої температури навколишнього середовища не бажано, потрібно слідкувати, щоб вона не перебувала тривалий час під прямими сонячними променями. За пониженої температури час перебування на свіжому повітрі зменшується, але здорова дитина повинна перебувати на свіжому повітрі не менше 2–3-х годин.

Діти першого року життя повинні вдень спати надворі, але потрібно слідкувати, щоб дитина не змерзла, не плакала за низької температури навколишнього середовища. Погудавши дитину, її кладуть у спальний мішок, виносять надвір і стежать, щоб дитина дихала лише через ніс. Кімнату, де перебуває дитина, регулярно провітрюють. Недопустимо використовувати освіжувачі повітря, природні ароматизатори. Небажано також використовувати кондиціонери та електронагрівальні прилади. Корисними є повітряні ванни, які бажано проводити перед щоденним купанням. Під час повітряних ванн необхідно зробити дитині масаж, пасивні та активні фізичні вправи. В подальшому сон дітей на свіжому повітрі у прохолодну пору року є відмінним засобом загартування.

Необхідна складова режиму дня – водні процедури. Вода повинна бути помірної температури та викликати у дитини позитивні емоції. Руки та обличчя дитині вмивають кілька разів на день водою кімнатної температури. Деякі батьки намагаються активно загартовувати дитину і на першому році життя обливають її прохолодною водою. Ця процедура допустима до тієї межі, коли в дитини не виникає негативних емоцій.

На другому році життя в теплу пору року дитина повинна ходити босоніж, а в кімнаті може ходити завжди. Дітей не рекомендують тепло одягати, незначне переохолодження тільки тренує захисні сили організму, тоді як теплий одяг призводить до перегріву і може бути причиною серйозних захворювань. Під час прогулянок потрібно створювати позитивний спокійний настрій, недопускати, щоб дитина взимку тривалий час дихала через рот.

Шкоду дитячому організму приносить стурбованість та страх за здоров'я дитини, що проявляють деякі матері. При найменших ознаках хвороби дитину починають лікувати сильнодіючими ліками штучного походження і дитина втрачає імунітет, хвороби з кожним разом протікають все триваліше.

Таким чином, виховання обдарованої дитини – багатогранна, актуальна проблема, до розв'язання якої необхідно залучати вчених з тим, щоб ширше використовувати у навчально-виховному процесі результати їх пошуків та рекомендацій.

У подальшому плануємо дослідити питання виховання обдарованих дітей дошкільного віку в різних видах діяльності з врахуванням історичного досвіду народів світу.

Використані літературні джерела

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник [Текст] / С. У. Гончаренко.. – К: Либідь, 1997. – 376 с.

Bibliography

1. Honcharenko S. U. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Tekst] / S. U. Honcharenko.. – K: Lybid, 1997. – 376 s.

Оксана Добровольська,

сmt. Козлів, Тернопільської обл., Україна

УДК 37.014.52

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА ОСНОВІ ХРИСТІЯНСЬКИХ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

В статті раскрыты понятия духовной компетентности и христианских нравственных ценностей; проанализированы основные пути их формирования у школьников при изучении основ христианской этики. Рассмотрены теоретические аспекты проблемы компетентности учащихся и доказана необходимость формирования духовно-нравственной компетентности в структуре общеобразовательной школы.

Ключевые слова: компетентность, духовная компетентность, духовность, мораль, нравственное воспитание, христианские нравственные ценности, христианская этика.

The article deals with the concept of spiritual competence and Christian moral values; analyzes of the main ways of their formation of students learning the basics of Christian ethics. The author defines the theoretical aspects of the definition of competence of students and proves the need for formation of spiritual and moral competence in the structure of comprehensive school.

Key words: competence, spiritual competence, spirituality, morality, moral upbringing, Christian moral values, Christian ethics